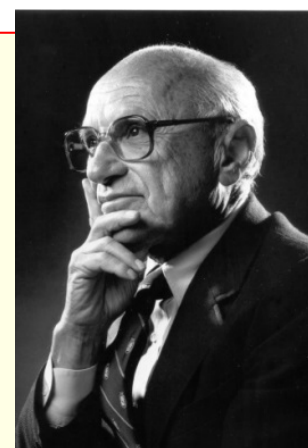

9. Икономически съюз

1. Съвременно съдържание на икономическата политика
2. Политика на защита на конкуренцията на съюзно ниво
 - А) Антикартелни мерки
 - Б) Контрол при сливанията
 - В) Допустими и недопустими субсидии
3. Насърчаване на предприемачеството на съюзно ниво

Милтън Фридман

Джон Кейнс

1. Съвременно съдържание на икономическата политика

А) Преминаване от вертикални към хоризонтални мерки на въздействие

- ✓ Либерализъм и неолиберализъм – антитръстовото законодателство на САЩ и Европа преди Втората световна война.
- ✓ Великата депресия и дирижизмът на Ф.Д. Резвелт – Кейнсианската теория за ролята на държавата в икономиката – държавните инвестиции и новите социални задачи на държавата по създаване и управление на заетостта. Мултипликационния ефект от държавните инвестиции - най-голям в строителството и в тежката индустрия. Инвестициите се насочват предимно към отрасли с най-голям мултипликационен ефект, тъй като там се създават най-много заетост и икономически растеж (**но на каква цена!**).

Следвоенно развитие – усилване на ролята на държавата като социален арбитър и нови задачи, свързани с екологията.

Така се достига до съвременното съдържание на икономическата политика на ЕС – това са хоризонтални съюзни политики, регулиращи икономиката:

- а) Политика на защита на конкуренцията в рамките на единния вътрешен пазар и свързаната с нея Политика на насърчаване на предприемачеството (МСП)**
- б) Политика за опазване на околната среда (климатичен проблем)**
- в) Парична политика (управление на паричната маса чрез основния лихвен процент в Еврзоната)**
- г) Кохезионна политика, целяща сближаване на социално-икономическите параметри на държавите-членки (по-хомогенен единен пазар)**

Б) Запазват се и някои вертикални мерки (секторни политики):

На първо място това е Общата селскостопанска политика. Има такива мерки и по отношение на инфраструктурата – „Механизъм за свързване на Европа“. Във връзка с енергийната сигурност възникна и единна енергийна политика – т. нар. енергиен съюз.

2. Политика на защита на конкуренцията на съюзно ниво

А) Антикартелни мерки

видове картелните споразумения, съгласно правилата на ЕС

- Гласни и негласни картелни споразумения
- Ценови и извънценови (ограничават достъпа да пазара или до средствата за производство – суровини, енергия, научни постижения, нови технологии).
- Хоризонтални и вертикални. Хоризонтални - на едно ниво в производствено-дистрибуционния процес, вертикални – на различни нива.
- Позволени и непозволени. Позволени (с уговорки): нови технологии, опазване на околната среда, при незначително въздействие на пазара (МПС), но и следните:
 - Франчайзинг
 - Лизинг
 - Агентски отношения.

Фактори, които определят оценката на картелните споразумения:

- **Размер на пазарния дял** (Като правило без последствия се оставят ограничителни практики, които засягат до 30% от съответния пазар) ,
- **Спецификата на продуктите.** Когато става дума за високи технологии, за продукти с големи разходи за разработване и внедряване, обществените интереси от постигнатия прогрес могат да вземат превес пред съображенията за защита на конкуренцията.
- **Мястото в глобалната икономика.** Възможно е да се допусне временно ограничаване на конкуренцията с цел завоюване на позиции на ЕС на глобалния пазар – например в самолетостроенето.

Общото правило, което прилага Европейската комисия е, че санкции са необходими тогава, когато вредата за потребителите от ограничителните практики е по-голяма от ползата, която споразуменията могат да дадат на обществото във връзка с внедряването на нови технологии и въвеждането на нови стоки с голямо обществено значение (например ваксини или енергоспестяващи технологии).

Санкции - глоби. Те зависят от следните фактори:

- ✓ Въздействие върху пазара. При дребни нарушения, със слабо въздействие върху пазара, се налагат глоби – от 1 000 до 1 000 000 евро. При сериозни разстройства на пазар глобите са от 1 000 000 до 20 000 000 евро. При особено сериозни случаи глобите могат да нараснат до 10% от годишния оборот на съответната фирма.
- ✓ Продължителност на нарушението. При краткотрайни нарушения - базовите размери на глобите. При средно продължителни нарушения (от 1 до 5 години), посочените глоби се увеличават с до 50%. За продължителни случаи глобата се увеличава с по 10% за всяка година.
- ✓ Готовност за сътрудничество при разследването. При сътрудничество глобата може да бъде намалена или даже да няма глоба.
- ✓ Рецидивизъм. При многократно нарушение - много по-строги санкции.
- Примери:
 - Европейската комисия санкционира 4 компании: британската BPB PLC, германската Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, френската Societe Lafarge SA и белгийската Gyproc Benelux SA/NV с глоби на обща стойност 478 млн. евро. Създаденият от тях картел изкуствено е поддържал високи цени на гипсовите орнаменти, използвани в строителството. Две от фирмите са били повторно уличени в нарушаване на конкуренцията и това е допринесло за високите глоби. Продължителността на картелното споразумение е била повече от 5 години и е засегнала 80% от единния вътрешен пазар на ЕС.*
 - Комисията налага глоба от 85 000 000 евро на 8 италиански металургични фирми за картелно договаряне на минимални цени на стоманено арматурно желязо. Любопитното е, че картелното споразумение е било постигнато под егидата на браншовото обединение ⁵ Federacciai. Най-голяма глоба от 26,9 млн. евро е получила водещата фирма Riva Acciaio SpA.*

- *Като типичен пример за “вертикална” ограничителна практика може да се посочи случаят с белгийския бирен гигант Interbrew. Той сключил специални споразумения с около 7 000 малки фирми, предлагащи бира в Белгия. Срещу предоставеното им оборудване търговците се задължили да продават само бирата на Interbrew. След намесата на Комисията Interbrew се отказва от ограничителната клауза в споразуменията. Така белгийският бирен гигант избягва налагането на значителна глоба, потребителите получават възможност да избират каква бира да пият. Фирмите, които продават бирата, разширяват номенклатурата и увеличават оборота.*

Б) Контрол върху сливанията

- **Контролът цели да не допусне доминираща пазарна позиция.**
- **Преценката, кога има такива позиции е индивидуална, в зависимост от всяко едно сливане. Комисията може да постави условия за сливането, да го забрани и ако забраната не се спази – да наложи глоби, същите като при картелите. Ето защо фирмите внимателно проучват нещата преди да тръгнат към сливане. На практика Европейската комисия по-скоро регистрира сливанията, отколкото да ги разрешава. Все пак има и изключения, когато се провеждат разследвания и се налагат условия и забрани.**

Пример

- *Комисията забранява поглъщането на френската компания Sidel SA от Tetra Laval B.V., дъщерна фирма на шведската групировка Tetra Laval Group. Причината е, че след поглъщането ще възникне фирма с доминиращи позиции на пазара на оборудване за опаковки. Tetra Pak владее 80% от европейския пазар на оборудване за картонени опаковки а Sidel SA има лидиращи позиции при оборудването за пластмасови опаковки. Европейската комисия преценява, че след сливането силно ще бъде застрашена конкуренцията при производството на оборудване за опаковки.*

В) Допустими и недопустими субсидии

- **Традиционен обхват на бенефициентите на допустими субсидии:**
 - **Аграрни предприятия**
 - **Предприятия в икономически изостанали региони**
 - **Предприятия, реализиращи важни за обществото иновационни проекти**
 - **Предприятия, срещащи трудности при изпълнението на задължителни мерки по опазването на околната среда**
 - **Малки и средни предприятия**

Всички държавни субсидии, които не влизат в посочените изключения, се считат по правило за неприемливи. Прави се разграничение обаче между специфични т.е. “вертикални” и неспецифични т.е. “хоризонтални” субсидии. За “хоризонтални” се считат субсидиите, предназначени за всички предприятия от даден отрасъл. Например ако в дадена страна-членка се субсидира производството на въглища или на кораби. Макар и да се гледа с лошо око на този тип субсидиране, наследено от времената на “държавното дирижиране на икономиката”, все пак тези субсидии понякога се разрешават от Европейската комисия и попадат под рубриката “субсидии за икономически изостанали региони”.

Много решително се действа когато става въпрос обаче за специфични субсидии, предназначени за отделни големи предприятия. Най-често това са непозволените субсидии за привличане на чужди инвеститори. Такива случаи са били санкционирани от Европейската комисия много пъти. Например в Австрия и в Испания, където са се опитали чрез непозволено субсидиране да привлекат (или задържат) германски автомобилни фирми.

Оценката на съвместимостта на дадена помощ се основава на преценката за баланса между положителните ефекти (изразяващи се в принос към постигането на ясно определена цели от общ интерес) и отрицателните ефекти (изразяващи се в породеното от помощта нарушаване на конкуренцията и търговията).

За да бъде обявена за съвместима, субсидията трябва да е необходима и пропорционална за постигането на определена цел от общ интерес.

Б) Еволюция на системата за оценка на субсидиите

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 800/2008 НА КОМИСИЯТА

от 6 август 2008 година

относно деклариране на някои категории помощи за съвместими с общия пазар в приложение на членове 87 и 88 от Договора (Общ регламент за групово освобождаване)

(текст от значение за ЕИП)

С Общия регламент за групово освобождаване („ОРГО“) редица мерки за държавна помощ се освобождават от задължението за уведомяване на Комисията.

Обхват на ОРГО - всички сектори с изключение на рибарство и аквакултури, земеделие и въгледобив, *регионална помощ* в стоманодобива, корабостроенето, производството на синтетични влакна, схеми за регионална помощ, насочени към специфични сектори на стопанска дейност (с изключение на туризма).

Целта на регламента е да намали бюрокрацията, но не да промени обхвата на позволените субсидии!

Примери за непозволено субсидиране

- ❖ *Европейската комисия санкционира американската компания Scott Paper да върне помощта, получена от общината на френския град Орлеан и от местния регионален съвет в размер на около 12 млн. евро (заедно с натрупаната лихва). Субсидията е била отпусната от общинските и държавни органи за да се стимулира американката фирма да построи в град Орлеан завод за изделия от хартия. Субсидията е била предоставена чрез специално намаление на цената на продадената земя под нормалната ѝ пазарна стойност. Компанията Scott Paper, подкрепяна от френските власти, обжалва пред Съда на ЕО решението на Комисията, но санкцията остана в сила.*
- ❖ *Има и такива случаи, когато се прави опит да се избегне забраната на държавно субсидиране, като то се маскира под формата на някое от допустимите изключения. Един такъв пример е случаят с британския “SBS Инкубационен фонд”. На теория това е фонд, субсидиращ създаването на офиси на малки и средни фирми в първите години след тяхното основаване. Предвидено е фондът да разполага с бюджет равен на 115 млн. евро, които трябва да се изразходват за 4 години. Субсидирането става чрез предоставянето на кредити при лихви по-ниски от пазарните. С тези кредити се покриват до 50% от разходите на фирмите за офис оборудване, както и част от оперативните им разходи (наем и др.). Причината Европейската комисия да започне разследване на фонда, което приключва със санкция, е че правилата за отпускане на кредитите са били така формулирани, че от тях са могли да се възползват и фирми, неотговарящи на критериите за малко и средно предприятие.*

Обобщение на процедурите

© Димитър Хаджиниколов

	Картели	Сливания	Субсидии
Уведомяване	Става чрез: 1. писмен сигнал от заинтересована фирма 2. оплакване на потребители или други потърпевши 3. самосезиране на Комисията	Комисията се уведомява 1 месец преди старта на процедурата по сливането при очакван годишен глобален оборот над 5 млрд. евро и оборот в ЕС над 250 млн. евро.	Държавите-членки предварително уведомяват Комисията за всички форми на субсидиране на икономически субекти, освен за тези, включени в ОРГО.
Първоначално разглеждане	Комисията преценява фактите около сигнала и решава дали има достатъчно данни за започване на разследване. Ако няма – случаят е приключен.	До 1 месец Комисията дава съгласие за сливането или се преминава към следващата фаза – “Разследване”	До 2 месеца Комисията дава съгласие за субсидията или взема решение за преминаване към следващата фаза “Разследване”
Разследване	Събират се данни чрез писма и изслушвания. Провеждат се консултации с държавите-членки. Взима се мнението на Консултативния съвет	Събират се данни чрез писма и изслушвания. Провеждат се консултации с държавите-членки. Взима се мнението на Консултативния съвет	Събират се данни чрез писма и изслушвания. Провеждат се консултации с държавите-членки. Взима се мнението на Консултативния съвет
Решение	<u>Решението може да бъде:</u> 1. Освобождаване от отговорност 2. Забрана 3. Забрана и глоба	<u>Решението може да бъде:</u> 1. Съгласие за сливане 2. Частично съгласие (с условия) 3. Спиране на сливането 4. Санкция за неспазване на указанията - глоба	<u>Решението може да бъде:</u> 1. Съгласие 2. Отказ 3. Отказ и ако субсидията е реализирана – решение за връщане и евентуално глоба
Обжалване	Възможно е обжалване на решението на Комисията пред Съда на ЕС	Възможно е обжалване на решението на Комисията пред Съда на ЕС	Възможно е обжалване на решението на Комисията пред Съда на ЕС

3. Насърчаване на предприемачеството

А) Определение на МСП

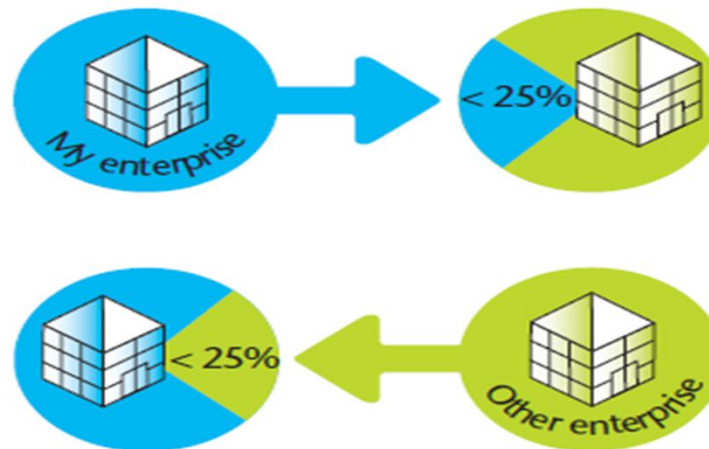
Понятието “Малки и средни предприятия” е официално въведено в употреба с Препоръката на Европейската комисия от 3 април 1996 г.

То включва три вида предприятия:

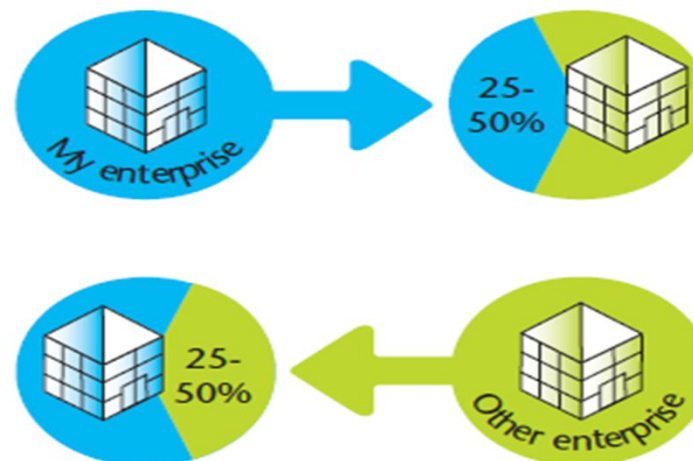
- микро предприятия с численост на наетия персонал до 10 души и годишен оборот до 2 млн. евро или балансова стойност на активите до 2 млн. евро;
- малки предприятия с нает персонал до 50 души и годишен оборот или балансова стойност на активите до 10 милиона евро;
- средни предприятия с персонал до 250 души и годишен оборот 50 млн. евро или балансова стойност на активите до 43 милиона евро.

Има и още едно ограничение - допуска се само до 25% участие в капитала на МСП от страна на големи предприятия. Между 25 и 50% външен капитал – полунезависими МСП (понякога също се субсидират)

AUTONOMOUS ENTERPRISES
My enterprise holds less than 25% (capital or voting rights) in another and/or another holds less than 25% in mine.

PARTNER ENTERPRISES
My enterprise holds at least 25%, but no more than 50% in another and/or another holds at least 25%, but no more than 50%, in mine.

Б) Икономическо значение на МСП

В ЕС има общо над 20 милиона МСП, но почти половината от тях са на самонаети лица (свободни професии).

Производителността на труда в малките и средни фирми в традиционните отрасли е от 2 до 3 пъти по-ниска от тази в големите фирми.

Въпреки това повечето малки и средни фирми проявяват завидна устойчивост по време на кризи.

Те постигат това като компенсират по-ниската производителност на труда с извънреден труд, както на собствениците, така и на техните семейства.

Този труд обикновено не се калкулира в себестойността на готовата продукция. Понякога обаче това е недостатъчно и затова броя на фалитите при МСП все пак е доста висок.

Брой наети във фирмата	0 самонаети	1 - 9 микро	10 – 49 малки	50 – 249 средни	>250 големи
Дял фирми	47,0	45,4	6,4	1,0	0,2
Дял заетост	8,8	20,3	20,6	17,2	33,1
Дял добавена стойност	3,2	18,4	18,2	18,3	41,9

Table 2.6.2: Average weekly hours worked, EU 27, 2008

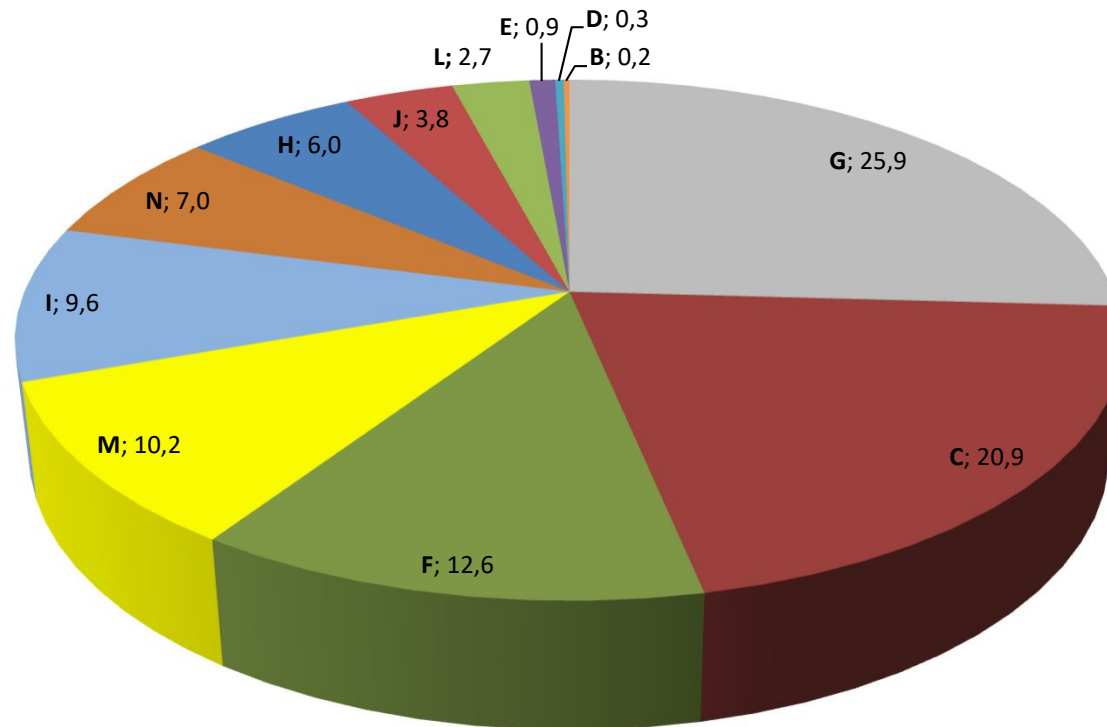
	Full-time jobs			
	Total	Employees	Self-employed	
All activities	Total	41.0	39.8	46.7
	<i>Women</i>	39.1	38.4	43.7
	<i>Men</i>	42.1	40.7	47.9
Agriculture	Total	44.1	40.9	45.7
	<i>Women</i>	40.1	38.7	40.6
	<i>Men</i>	46.0	41.6	48.6
Industry	Total	40.8	40.1	45.9
	<i>Women</i>	39.2	38.9	43.3
	<i>Men</i>	41.2	40.4	46.2
Services	Total	40.8	39.6	47.4
	<i>Women</i>	38.9	38.2	45.0
	<i>Men</i>	42.2	40.8	48.5

Source: EU LFS

Има обаче и МСП с много висока рентабилност:

1. **Високотехнологични фирми** от т. нар. нова икономика. Много от тях се намират в т. нар. технологични паркове на големите европейски градове. Свързани са често с елитни университети. Намират финансова подкрепа под формата на нисколихвени кредити, често и с помощта на обществени фондове.
2. **Консултантски фирми**, предоставящи т. нар. бизнес услуги. Това са фирми на високо ерудирани специалисти, често университетски професори или корпоративни мениджъри, напуснали големия бизнес. Те са се специализирали в правни консултации, счетоводни консултации, данъчни консултации, управленски консултации и т. нат. Напоследък обаче и в този отрасъл се наблюдава концентрация. Гигантите от рода на Прайс Уотърхауз, Делойт енд Туш и т. нат. излизат все повече извън основното поле на своята дейност – счетоводния одит и завладяват консултантския бизнес. Големите европейски банки и застрахователни фирми също развиват бизнес услуги.
3. **Финансови посредници**, най-вече инвестиционни брокери. Такива в ЕС има около 320 хиляди. На тях се падат само 4,2 процента от заетите в малките и средни предприятия, но те **реализират около една четвърт от оборота на тази група предприятия в ЕС**. Някои от финансовите посредници са толкова рентабилни, че и с по-малко от 10 души наети служители постигат оборот, който ги извежда извън групата на МСП.

Наети лица (вкл. самонаети лица) в МСП по сектори на икономиката на ЕС
(2013, в %, съгласно NACE Rev.2)

Пояснения: Секторите по NACE Rev. 2 са както следва: В – Добиваща промишленост; **С – Преработваща промишленост**; D – Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; E – Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване; **F – Строителство**; **G – търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети**; H – Транспорт, складиране и пощи; I – Хотелиерство и ресторантьорство; J – Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения; L – Операции с недвижими имоти; **M – Професионални дейности и научни изследвания**; N – Административни и спомагателни дейности.

В) Социално и политическо значение

- ✓ поглъщат работна сила (роля на буфер при рецесия)
- ✓ възникват и в малки населени места – ето защо се насърчават и в рамките на регионалната политика на ЕС
- ✓ особено подходящи са за региони в процес на реструктуриране – това са региони с традиционни промишлени отрасли, загубили конкурентоспособност, например Рурската област или Северна Англия.
- ✓ създават повече работни места за жени, особено в шивашката промишленост и модата. Това е особено важно в региони, където има предимно работни места за мъже в металургията, автомобилната промишленост. Пример за успешно съчетание на тежка индустрия и модна промишленост е Северна Италия (Милано)

- ✓ Самонаетите лица и собствениците на МСП са гръбнака на т. нар. средна класа. Тя създава политическа стабилност. Служи като политически буфер. В редица държави-членки на ЕС има т. нар. народни партии, които продължително време успешно управляват, опирайки се на широк политически център.

За да се намали броя на фалитите и да се постигне положителен ефект при заетостта е необходимо МСП да се подпомагат от обществото (държавата). Субсидирането цели постигане на равновесие между фалити и нововъзникващи фирми.

Г) Форми на подкрепа

- ✓ безплатни и субсидирани бизнес и информационни услуги
- ✓ подобряване на бизнес-обкръжението (обслужване на едно гише, електронни услуги)
- ✓ обмен на добри производствени практики между МСП
- ✓ насърчаване и субсидиране на научно-развойната дейност (технологичен одит)
- ✓ субсидирано професионално обучение
- ✓ насърчаване и субсидиране на инвестиционната дейност (гаранционни схеми)
- ✓ насърчаване на сдружаването и развитие на връзките между МСП (вкл. и трансграничните)
- ✓ насърчаване на електронната търговия и на маркетинга в Интернет

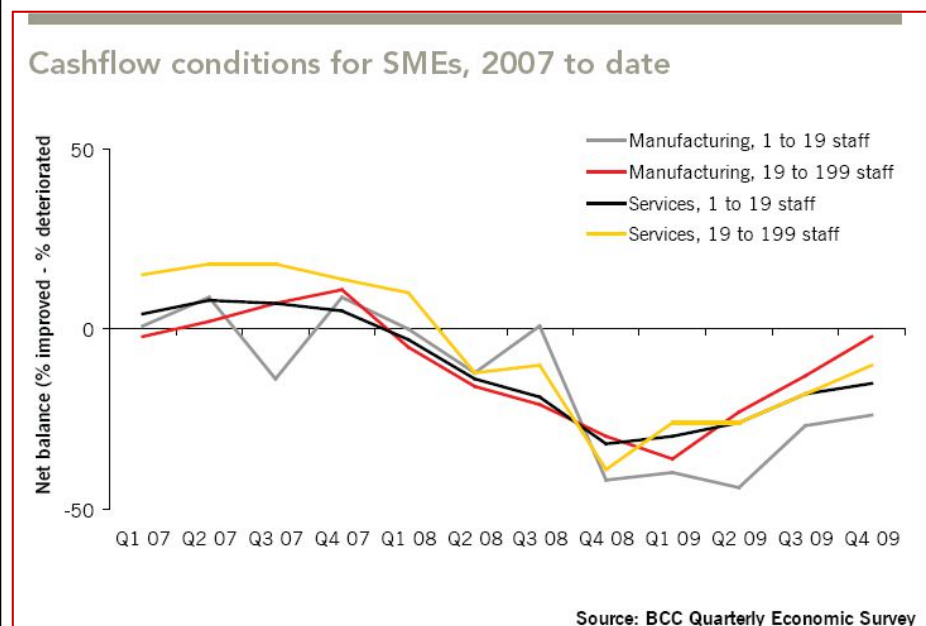
Тази подкрепа се оказва чрез различни институции и агенции на ЕС. Ето защо подкрепата на МСП е също така хоризонтална мярка, както и опазването на околната среда.

Като координатор се явява Генералната дирекция “Предприятия и индустрия” в Европе-йската комисия (DG Enterprise and Industry - ENTR“

http://ec.europa.eu/enterprise/index_en.htm)

- Какво мислят самите МСП?
- Както се вижда от графиката – 41% от анкетираните МСП в Германия са посочили като основен проблем бюрокрацията, за 20% подкрепата трябва да е чрез по-добър достъп до кредити, 18% искат намаляване на данъци и само 11% допълнителни програми за подпомагане.
- От графиката по-долу пък личи как финансово-икономическата криза във Великобритания рязко е влошила условията за получаване на кредити от МСП, особено за микропредприятията в преработващия сектор (сивата линия).
- Нова инициатива на Европейската комисия - “Your Europe Business Portal”, програма, предназначена за подпомагане на трансгранични инициативи на МСП в ЕС.

<http://europa.eu/youreurope/business/>

- Институция на ЕС . Собствен капитал – около 37 млрд. евро. Акционери – държавите-членки с различен дял. 4-те големи с по около 16%, България – 0,177.
- Собствени ресурси – около 120 млрд. евро. Привлечени (заеми) около 350 млрд. евро. Отпуснати кредити и гаранции – около 450 млрд. евро.
- Самостоятелно юридическо лице, което не е подчинено на останалите европейски институции. Подкрепя основно мерките на структурните фондове (кохезионна политика) и финансира дългосрочни инфраструктурни проекти като се придържа към обичайната банкова практика. Намира се в Люксембург.
- Кредитен рейтинг AAA и взема кредити на свободния пазар при много изгодни условия.
- Извън ЕС финансира проекти в страни-кандидатки и по изключение в Страните от АКТ, но това става главно с привлечени средства.
- За подпомагане на МСП се използват т. нар. глобални кредитни линии, което ЕИБ открива в местни банки в държавите-членки и в страните-кандидатки. От тези линии се отпускат кредити на МСП при условия, по-изгодни от пазарните. Това се постига чрез използването на собствените ресурси и най-вече чрез по-добрия рейтинг на ЕИБ и ниската лихва (цена) на привлечените средства. **Чрез глобалните кредитни линии се предоставят на МСП от ЕС годишно по 7 – 8 млрд. евро кредити.**

Групи́ровката ЕИБ

❖ Групи́ровката включва Европейския инвестиционен фонд и ЕИБ

Европейски инвестиционен фонд (ЕИФ)

- ❖ Европейският инвестиционен фонд е основан през 1994 като специализиран орган на ЕС за подкрепа на МСП. През 2000-та година е променена структурата на неговите собственици. Сега 62% от капитала на фонда принадлежи на ЕИБ, на Европейската комисия принадлежат 29%, а 30 други обществени и частни финансови институти, заедно с правителството на Турция, държат останалите 9%. Записаният капитал на ЕИФ е €3 млрд.
- ❖ ЕИФ оказва подкрепа на МСП чрез капиталови продукти, основно като използва инструменти за рисков капитал, както и заемни продукти, основно чрез гаранционни схеми.
- ❖ Инициативата **JEREMIE** е рамкова програма, насочена към обезпечаване на достъп до финансови ресурси за МСП. JEREMIE се реализира в сътрудничество с държавите-членки като се използват средства от ЕФРР. **JASMINE** е инициатива на Европейската комисия, ЕИБ и ЕИФ, която върши същото, но за микро-предприятията с по-малко от 10 души персонал.

Инструмент за рисков капитал

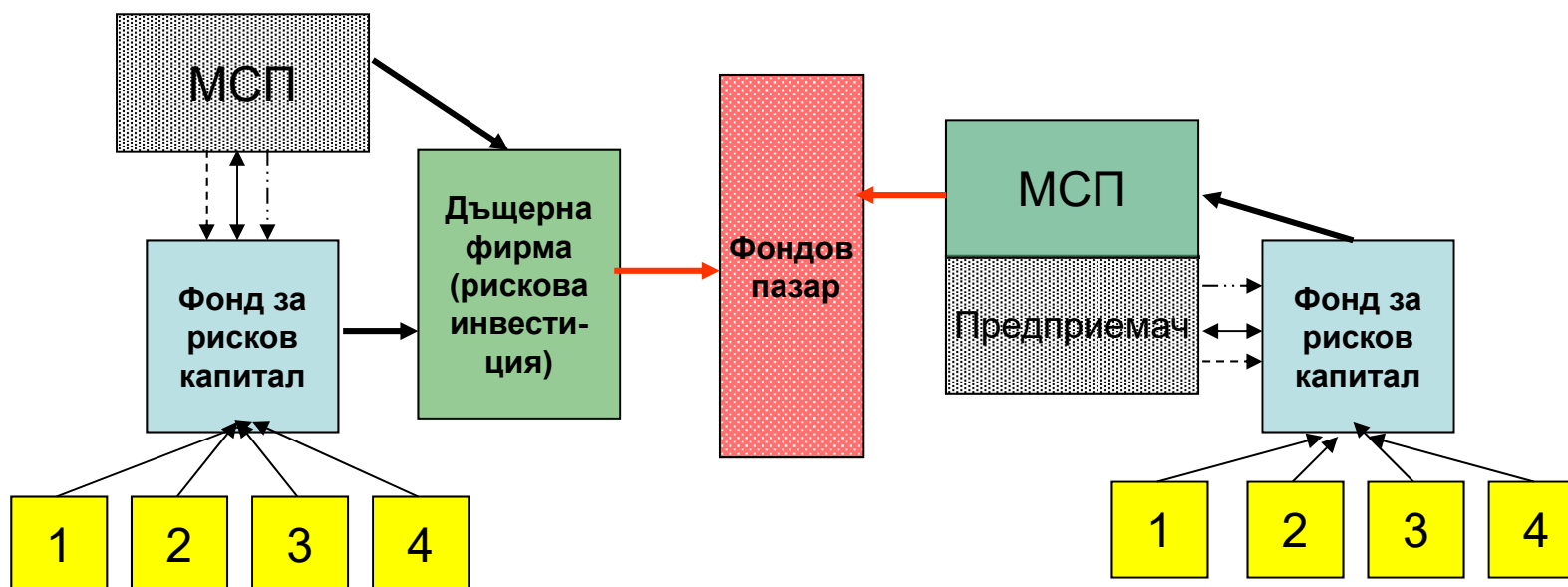
Фондът за рисков капитал участва с дял в дъщерната фирма или купува дял в стартиращото МСП.

Получените пари се използват от МСП като рискова инвестиция. Като залог служи делът от дъщерната фирма или от стартиращото МСП. Има опция за обратно изкупуване (репо-сделка). Цената на обратното изкупуване съдържа лихвата и административните разходи.

Схема на фонд за рисково инвестиране при съществуващо МСП:

Схема за рисково инвестиране при нововъзникващо МСП:

1 – Банки; 2 – Частни инвеститори; 3 – Държавата или местни власти; 4 – ЕИФ (основно техническа помощ)

Гаранционна схема

